

† Δημήτριος Γ. Μπούκνης

Στρατιωτικός Ιατρός ε.α.

Οι πρώτες σχολικές εγκαταστάσεις στα Μεσόγεια*

Εισαγωγή

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ της νεοσύστατης Ελληνικής Δημοκρατίας, μετά την απελευθέρωση της πατρίδας από τον Τουρκικό ζυγό, πιστεύοντας ακράδαντα στην μορφωτική ανάγκη των Ελληνοπαίδων, είναι ο πρώτος που έθεσε τις βάσεις δημιουργίας των αναγκαίων σχολικών μονάδων. Μεγάλη σημασία έδωσε στην χωροθέτησή τους, στην μορφή του όγκου τους, στην εξασφάλιση των κανόνων υγιεινής και σ' όλες τις προϋποθέσεις δημιουργίας των. Δηλαδή αυτός πρώτος έθεσε τις βάσεις δόμησής τους και τους επιβεβλημένους κανόνες υγιεινής στην λειτουργία τους. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποίησε σημαντικό αριθμό Ελλήνων μηχανικών που είχαν σπουδάσει στην Ευρώπη και επέστρεφαν στην πατρίδα μετά την έκρηξη της Επανάστασης, αλλά και ξένους, κυρίως μέλη Γαλλικής αποστολής.

Μεγάλη σημασία δόθηκε στον προσανατολισμό των σχολικών μονάδων, στις θέσεις και τις διαστάσεις των παραθύρων, καθώς και την οπτική εξάρτηση του συγκροτήματος. Όλα αυτά ήσαν υπαγορευόμενα καθαρά από τις επιταγές της τότε ιατρικής γνώσης για την αποφυγή μετάδοσης ασθενειών μέσω του αέρα. Όλα ήσαν υπογραμμισμένα και με εμμονή διατυπωμένα, στον οδηγό ανέγερσης των σχολικών υποδομών. Υπήρξε πρόβλεψη των διαστάσεων, του όγκου κάλυψης, των κανόνων φωτισμού και αερισμού, ώστε να πληρούνται και οι πλέον απαιτητικές αναγκαίες προβλέψεις της τότε εποχής. Ρητά αναφέρεται ότι τα παράθυρα των αιθουσών διδασκαλίας, πρέπει να είναι το δυνατόν μεγάλα, ανοιγόμενα, το ένα αντίκρυ του άλλου στις δύο μεγαλύτερες πλευρές των αιθουσών διδασκαλίας και δύο μέτρα πάνω από το έδαφος. Η κατανομή των παραθύρων οφείλει να εξασφαλίζει τον αναγκαίο αερισμό των αιθουσών, διατηρουμένου συγχρόνως και του αναγκαίου ικανού κτηριακού ύψους (4-5 m), ώστε να δημιουργούνται ρεύματα ανανέωσης του αέρα, που εγκαθίσταται στα υπερκείμενα των αιθουσών. Τίθεται εισέτι ως βασική αρχή,

---

* [Σ-08: 06-10-2018 13:20 / E-30]

η αναλογία της επιφάνειας της αίθουσας διδασκαλίας, προς την επιφάνεια των παραθύρων. Χωροθετείται η διάταξη των θρανίων στις αίθουσες διδασκαλίας και τέλος τοποθετούνται οι τουαλέτες, υποχρεωτικά εκτός του κυρίου συγκροτήματος, με εμφανείς τις θύρες εισόδου και εξόδου, εκατέρωθεν των άκρων της εγκατάστασής των, με λεκάνες τουρκικού τύπου και νιπτήρες επαρκείς για την καθαριότητα των χειρών των ανακουφισομένων.

Σαφώς οι γιατροί εδώ παίζουν σημαντικό ρόλο, και εκδίδουν τα πρώτα βιβλία που αφορούν την υγιεινή των μαθητών και των υγειονομικών κανόνων, που πρέπει να διέπουν τους χώρους διδασκαλίας. Η σημασία που δόθηκε στο θέμα αυτό, φαίνεται και από την εγγραφή στα θέματα του πρώτου.

Ατυχώς για την Ελλάδα, η δολοφονία του Καποδίστρια (27 Σεπτεμβρίου 1831) και οι ταραχές που ακολούθησαν, είχαν τις επιπτώσεις τους και σ' αυτό το πρώτο εμβρυϊκό δίκτυο των σχολικών υποδομών. Δυστυχώς δεν ήταν δυνατόν να βρεθούν ούτε ακόμη και τ' αναγκαία χρήματα, για την πληρωμή των διδασκόντων, γι' αυτό και τα περισσότερα σχολεία σταμάτησαν να λειτουργούν, μέχρι την άφιξη του Όθωνα και της αντιβασιλείας του. Το εκπαιδευτικό σύστημα και οι προδιαγραφές του, υπό την διεύθυνση του G. L. Von Maurer, με την αναγνώριση της Καποδιστριακής πληρότητας, και παρά τις όποιες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, εφαρμόστηκαν και μετέπειτα, μέχρι το 1920. Οι βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις στην δόμηση των Δημόσιων εκπαιδευτηρίων, που τέθηκαν μεταξύ των ετών 1834 και 1837, επί τη βάσει των εντολών του Καποδίστρια και επεφύλαξαν στην Ελλάδα την δημιουργία των υποδομών, που παραδειγματίζουν ακόμη και σήμερα, για την αρτιότητά τους, στηρίχθηκαν στα σχέδια του Δ. Καλλία, του νομομηχανικού¹ του Υπουργείου Παιδείας, υπεύθυνου του προγράμματος ανέγερσης των σχολικών μονάδων, μετά το 1896. Ας τις μελετήσουμε λοιπόν τ' αξίζουν.

Βασικά Σχέδια

Βασικά σχέδια υπήρξαν τα παρακάτω τέσσερα, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν κατά περίπτωση μετά ή άνευ τροποποιητικών διαφοροποιήσεων, μέχρι το 1940.

Το 1ο Δημοτικό σχολείο του Λαυρίου

Το Α' Δημοτικό σχολείο Λαυρίου, κτίσθηκε το 1901-1902, επί Δημάρχου Ιωάννου Ρέλιου, με δαπάνη του Δήμου Λαυρεωτικής και το σχέδιο του Νομομηχανικού του Υπουργείου Παιδείας Δ. Καλλία. (Τύπος Γ).

1. Μπαμπινιώτης: Νομομηχανικός, (ο) μηχανικός που επιβλέπει τα Δημόσια Έργα στον νομό. Η λέξη μαρτυρείται από το 1836.

Το όλο συγκρότημα αποτελείται από δύο όμοια μέρη που το ένα φιλοξένησε την Δημοτική Σχολή Αρρένων και το άλλο την Δημοτική Σχολή Θηλέων. Είναι σχετικά υπερυψωμένο και τα νεοκλασικά του μέρη με τις διπλές παραστατίδες στις εισόδους, φέρουν Κορινθιακά κιονόκρανα που εναλλάσσονται με μικρούς πεσσούς στα παράθυρα και συνδυάζουν διακοσμητικά στοιχεία στ' άκρα των αετωμάτων. Πάνω από τις κεντρικές εισόδους, υπάρχουν δράκοντες και στην κορυφή η κουκουβάγια, το σύμβολο της γνώσης.

Το σχολείο αυτό, υπέρκειται του εδάφους κατά 2m (έδαφος - περβάζι παραθύρων), παρέχοντας αδυναμία ορατότητας στο εσωτερικό του, στους περαστικούς και αδυναμία στους ευρισκομένους εντός του καθημένους μαθητάς, στο να μπορούν να κοιτάζουν έξωθεν, ώστε να μην αποσπάτε η προσοχή τους. Το ύψος των παραθύρων αγγίζει τα 2,5 m, η χωρητικότητα των αιθουσών φθάνει τους ογδόντα μαθητάς, ο φωτισμός είναι αμφιπλάγιος, το ύψος του κτηρίου φθάνει τα 4,5 m και το ύψος της οροφής από το ανώτερο σημείο του παραθύρου, τα 50 εκατοστά, παρέχοντας έτσι τον απόλυτο αερισμό του χώρου της αιθούσης διδασκαλίας, για την προστασία των μαθητών, από τα μεταδιδόμενα δια του αέρος νοσήματα. Η πρόσοψις βλέπει νότια, σε κεντρικό δρόμο, αποσπώσα έτσι την αισθητική του χώρου.

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Αναβύσσου

Η Ανάβυσσος, ήταν τόπος εγκατάστασης προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής, χωρίς σχέδιο πόλης και με αραϊή δόμηση. Κατάφερε μέσα σε πολλές περιπλανήσεις για την μαθησιακή γνώση των νέων του οικισμού, ν' αποκτήσει το 1954, το πρώτο δημόσιο διδακτήριο, με τρεις αίθουσες διδασκαλίας και δύο γραφεία των διδασκόντων. Το 1973-1974, το σχολείο γίνεται τετραθέσιο, αλλά παραμένει με τις τρεις αίθουσες διδασκαλίας. Η ολοκλήρωση της κτηριακής του υποδομής επιτυγχάνεται τελικά το 1980, αφότου λειτουργεί πλέον ως δωδεκαθέσιο ημερήσιο σχολείο. Η κτηριακή του δόμηση, επειδή γινόταν τμηματικά και χωρίς συγκεκριμένη σχεδιαστική αποτύπωση, δεν υπήχθη στους εγκεκριμένους κατασκευαστικούς κανόνες των σχολικών κτηρίων του Υπουργείου Παιδείας.

Το 1ο Δημοτικό σχολείο Κερατέας

Το 1925 στην Κερατέα με ενέργειες του Νίκου Αδάμη, ξεκινάει η οικοδόμηση του Α' Δημοτικού σχολείου της. Το σχέδιο του σχολείου ανήκει στον Βέλγο Μηχανικό Ντομπρέ, στηριγμένο στο υπό του Δ. Καλλία, εκπονηθέν σχέδιο Τύπου Δ. Η κατασκευή βασίζεται στην συμμετρία και την επανάληψη. Οικοδομείται ως συμπαγές κτήριο γραμμικού τύπου, αναπτυσσόμενο σε δύο ορόφους και οικοδομική τοποθέτηση Βορράς - Νότος και πρόσοψη στην Ανατολή. Η είσοδος και τα παράθυρα έχουν ανατολική θέαση, για ορθό φωτισμό και αξιοποίηση της θερμαντικής δύναμης του

ηλίου, αλλά και τον αναγκαίο εξαερισμό στα διαλείμματα, ώστε να εξασφαλίζεται η υγεία των μαθητών του. Στην Κατοχή, παρέμεινε κλειστό, στεγάζοντας τους Γερμανοϊταλούς κατακτιπές. Επαναλειτούργησε μετά την απελευθέρωση.

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Καλυβίων

Η δημιουργία αυτού του σχολείου, αποφασίστηκε το 1921. Κατά πρώτον αγοράστηκε από τον αναγκαστικό Συνεταιρισμό Καλυβίων το οικόπεδο των 5 στρεμμάτων το έτος 1922 και η θεμελίωση έγινε το 1925. Ο σχεδιασμός στηρίχθηκε στην χρήση του εξαταξίου Δημοτικού σχολείου του Δ. Καλλία.

Οι εργασίες οικοδόμησης ολοκληρώθηκαν στις 30 Ιουνίου του 1926 και εγκαινιάστηκε στις 4 Ιουλίου του αυτού έτους. Μηχανικοί εκτέλεσης του έργου υπήρξαν οι Γ. Τζόγιας και Γ. Σκάρδος του Υπουργείου Παιδείας. Είναι σχολείο υπερυψωμένο, προσανατολισμού Βορράς – Νότος, με την πρόσοψη στον Βορρά. Τα παράθυρα ύψους 2,5 m, με απόσταση οροφής-άνω μέρους παραθύρων, τα 50 εκατοστά. Το ύψος του κτιρίου στα 4,5 m με αμφιπλάγιο φωτισμό και διαμπερή αερισμό, για την μαθητική προστασία από τα δια του αέρος μεταδιδόμενα νοσήματα.

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Μαρκοπούλου

Το 1ο Δημοτικό σχολείο Μαρκοπούλου, θεμελιώθηκε το 1902 και εγκαινιάστηκε το 1904. Κτίστηκε σε οικόπεδο 4 στρεμμάτων, που παραχωρήθηκε από την τότε κοινότητα του χωριού. Η ανέγερση του σχολείου έγινε με το πρόγραμμα δωρεάς του Ανδρέα Συγγρού, βάσει του σχεδίου του Νομομηχανικού Δ. Καλλία, τύπου Δ. Είναι ένα πανέμορφο πετρόκτιστο νεοκλασικό κτήριο, με δίρριχτη στέγη, 4 μεγάλες αίθουσες διδασκαλίας, εντυπωσιακή είσοδο με μαρμάρινα σκαλοπάτια και με υπερκείμενο ημιυπαίθριο χώρο κεραμοσκεπαστο, που η στέγη του στηρίζεται σε κίονες. Τα παράθυρα ύψους 2,5 m, υπέρκεινται του εδάφους κατά 2 m, εξασφαλίζουν την απομόνωση των χώρων διδασκαλίας και φθάνουν 50 εκ. κάτωθεν της οροφής, εξασφαλίζοντας τον απόλυτο αερισμό των αιθουσών διδασκαλίας. Ο προσανατολισμός είναι Δύση (είσοδος) - Ανατολή και τα παράθυρα αμφιπλάγως τοποθετημένα, ώστε να εξασφαλίζεται ο καλός φωτισμός των αιθουσών και ν' αξιοποιείται στο έπακρον η θερμαντική δύναμη του ζωοδότη ήλιου. Το συνολικό ύψος του κτιρίου από το έδαφος φθάνει τα 5 m.

Το 2ο Δημοτικό σχολείο Μαρκοπούλου

Το δεύτερο δημοτικό σχολείο Μαρκοπούλου κτίστηκε το 1926, από την Συνιδιοκτησία Μαρκό, ως ανεξάρτητο σχολείο θηλέων σε δικό της οικόπεδο 3 στρεμμάτων. Αποτελείται από δύο κτήρια, με τετράριχτη κεραμοσκεπή, εκ των οποίων το ένα διέθετε δύο αίθουσες διδασκαλίας και γραφείο διδασκόντων, ενώ το άλλο μία αί-

θουσα και υπόγειο αποθήκη. Σε κάθε αίθουσα συνδιδάσκονταν ανά δύο οι τάξεις. Τα σχέδια είχαν εκπονηθεί από τον μηχανικό του Υπουργείου Παιδείας Γ. Σκάρδο και τα έξοδά του επιβάρυναν εξ ολοκλήρου τον προϋπολογισμό του Συνεταιρισμού. Ήταν υπερυψωμένο με συνολικό ύψος τα 4,5 m και ύψος παραθύρων τα 2,5 m, για τον επιβεβλημένο φωτισμό, αερισμό και αξιοποίηση της θερμαντικής δύναμης του ήλιου. Από την έναρξη λειτουργίας του μέχρι το 1930, λειτούργησε ως σχολή θηλέων και έκτοτε ως μικτό σχολείο. Τα χρόνια της κατοχής, επιτάχθηκε από τις Γερμανοϊταλικές δυνάμεις κατοχής και επαναλειτούργησε μετά την απελευθέρωση.

Εμπορική Σχολή Μαρκοπούλου ή 1ο Γυμνάσιο

Το 1948, ιδρύθηκε στο Μαρκόπουλο, η Δημόσια Εμπορική Σχολή, που ήταν εξατάξιο γυμνάσιο οικονομικής κατευθύνσεως και που μετατράπηκε σε κλασικό Γυμνάσιο το 1963. Η εμπορική σχολή, δέχθηκε μαθητές απ' όλη την περιοχή των Μεσογείων και αποφοίτησαν πολλοί νέοι που αναδείχθηκαν σε λαμπρούς οικονομολόγους. Η κτηριακή υποδομή, ήταν επιμήκως τοποθετημένη Ανατολή – Δύση, με την είσοδο και τα παράθυρα, μόνο στην Νότια επιφάνεια και σχεδιαστική απεικόνιση σύγχρονου τύπου, μη εμπίπτουσα στα πρότυπα του προγράμματος του 1896.

Πλέον αυτών των σχολείων, στο Μαρκόπουλο λειτούργησε και ιδιωτικό Γυμνάσιο με άδεια του 1940 έως και το 1960, σε ιδιωτική κατοικία, χωρίς καμία σχολική υποδομή. Φοίτησαν αρκετοί νέοι της Κερατέας, των Καλυβίων και του Μαρκοπούλου, που εισήχθησαν σε Πανεπιστημιακές σχολές και καταξιώθηκαν ως λαμπροί επιστήμονες (Καθηγητές Πανεπιστημίου).

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Κορωπίου

Εδώ ακριβώς γίνεται αντιληπτή η διάταξη των παραθύρων, για τον ορθό αερισμό των αιθουσών διδασκαλίας. Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Κορωπίου, άρχισε να κατασκευάζεται το 1901. Ήτο πλήρες εξατάξιο, με έξι αίθουσες διδασκαλίας και έξι διδασκάλους, βάσει του νομοσχεδίου «περί στοιχειώδους εκπαιδεύσεως» του τότε Υπουργού Παιδείας, Γ. Θεοτόκη. Υπήρξε η απόλυτος εφαρμογή του σχεδίου του Νομομηχανικού Δ. Καλλία, περί εξαταξίων σχολείων. Το 1ο δημοτικό σχολείο Κορωπίου, είναι εξατάξιο, υπερυψωμένο, με προσανατολισμό Βορράς – Νότος, με την είσοδο στον Βορρά. Το κτηριακό του ύψος φθάνει τα 6 m, με το ύψος των παραθύρων να φθάνει τα 2,5 m και αμφιπλάγια τοποθέτηση, για τον απόλυτο φωτισμό και αερισμό των αιθουσών διδασκαλίας, προς αποφυγή των ασθενειών των μεταδομένων δια του αέρος και αξιοποίηση της ηλιακής θερμότητας. Οι τουαλέτες βρίσκονται εκτός και μακράν του κυρίως οικοδομήματος (όπως επιτάσσουν οι προδιαγραφές της εποχής). Λειτούργησε το 1903 και ανακαινίστηκε σχετικά πρόσφατα από την Δημοτική Αρχή, λειτούργώντας άρτια ακόμη και σήμερα.

Το 2ο Δημοτικό Σχολείο Κορωπίου

Το δεύτερο Δημοτικό σχολείο βρίσκεται στο Νοτιοανατολικό μέρος του Κορωπίου, επί της Κεντρικής λεωφόρου. Θεμελιώθηκε το 1928 και αποπερατώθηκε το 1933. Ακολουθεί τον σχεδιασμό του διωρόφου σχολείου, γραμμικού τύπου. Έχει έξι αίθουσες διδασκαλίας, ευρύχωρες, ψηλοτάβανες, με προσανατολισμό Βορράς – Νότος, την πρόσοψη στον Βορρά, και τα παράθυρα ύψους 2m. Υπέρκειται του εδάφους κατά 2 m.

Το Γυμνάσιο Κορωπίου

Το γυμνάσιο Κορωπίου κτίστηκε το 1911 στο λόφο «Ράχη Καλογέρι». Από το 1922 μέχρι και το 1940, ήταν το μοναδικό γυμνάσιο στα Μεσόγεια. Αρχικά λειτούργησε στο Κορωπί το Σχολαρχείο-Ελληνικό σχολείο, σε διάφορες εγκαταστάσεις, από το 1872, και αντικαταστάθηκε ως Γυμνάσιο, μετά το 1929. Το οικοπέδο για το κτίσιμο του γυμνασίου, υπήρξε δωρεά της Συνιδιοκτησίας Κορωπίου. Τα αρχικά σχέδια προέβλεπαν ένα διώροφο κεραμοσκεπές κτήριο, με δέκα αίθουσες διδασκαλίας, βιβλιοθήκη και αμφιθέατρο. Το υπουργείο Παιδείας είχε αναλάβει την ολοκλήρωση του έργου, αλλά ποτέ δεν την πραγματοποίησε, για διάφορους λόγους. Η κατασκευή προέβλεπε ένα πετρόκτιστο διώροφο κτήριο, περίπου ως η σχετική κάτοψη, με υπόγειο. Το υπόγειο αυτό λειτούργησε ως αποθήκη και πλήρες εργαστήριο πειραματικής φυσικής και χημείας. Στους βασικούς όρους υγιεινής, κατίσχυσε η δια των μεγάλων παραθύρων είσοδος του ευεργετικού φωτισμού και ο απαραίτητος αερισμός των αιθουσών, δια της χωροθέτησης Βορράς – Νότος. Η είσοδός του κείται στον Νοτιά και τα ευμεγέθη παράθυρα, ύψους 2 m, του εξασφαλίζουν την ευεργετική επίδραση της θερμαντικής ισχύος του ηλίου. Είναι μονοόροφο υπερυψωμένο κτίσμα που τα παράθυρά του φθάνουν, 50 εκ. κάτωθεν της οροφής. Στους σύγχρονους καιρούς διαφοροποιήθηκε πολλαπλώς από τον αρχικό του σχεδιασμό, αλλάζοντας καθολοκληριανή κτηριακή του δομή.

Σε αυτό φοίτησαν πάμπολλοι Μεσογείτες νέοι απ' όλα τα χωριά, ακόμη κι από την Ραφήνα, το Λαύριο, τον Κουβαρά, το Καπανδρίτι, τα Κιούρκα, τον Αυλώνα, το Μαρμάρι και την Κάρυστο Ευβοίας. Αυτοί όλοι οι από τα μακρινά χωριά μαθητεύοντες, διέμεναν σε φιλόξενα σπίτια γνωστών ή μικροσυγγενών Κορωπιωτών. Έτσι για πολλά χρόνια, μέχρι την μετακατοχική εποχή, που δημιουργήθηκαν νέα σχολεία, υπήρξε το μοναδικό «Μεγαλοπρεπές Τέμενος της Μαθησιακής Γνώσης» στα Μεσόγεια, κατά την έκφραση του Ε. Βενιζέλου.

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Παιανίας

Το 1ο δημοτικό σχολείο Παιανίας, κτίστηκε το 1905, με βάση το πρόγραμμα του 1896, της δωρεάς του Ανδρέα Συγγρού. Είναι του τύπου Δ του Δ. Καλλία.

Το Δημοτικό αυτό σχολείο της Παιανίας, αρχικά λειτούργησε ως τετρατάξιο Δημοτικό Σχολείο και στην συνέχεια ως εξατάξιο. Είναι επιμήκους προσανατολισμού, από Βορρά προς τον Νότο, με στεγασμένο ημιυπαίθριο χώρο και είσοδο στην ανατολή. Τα παράθυρα είναι ύψους 2,5 m, αμφιπλάγια, υπόκεινται της οροφής κατά 50 εκ. και δημιουργούν τον αναγκαίο αερισμό στις αίθουσες διδασκαλίας, για την εξασφάλιση της υγείας των μαθητών. Είναι υπερυψωμένο, με άριστο φωτισμό και εκμετάλλευση της προσπίπτουσας ηλιακής ακτινοβολίας. Το ύψος του φθάνει συνολικά τα 6 m. Λειτούργησε ως 1ο Δημοτικό μέχρι το 2002, οπότε και μεταφέρθηκε σε νεότερες εγκαταστάσεις. Το κτήριο αυτό ανακαινισμένο σήμερα, χρησιμοποιείται πλέον ως Κέντρο της δια Βίου Μάθησης Ενηλίκων (ΚΔΒΜ).

Σπάτα

Η εκπαίδευση στα Σπάτα, ήρξε το 1905-1910. Στεγάστηκε αρχικά σε οίκημα που βρισκόταν πίσω από το σημερινό Δημαρχείο. Το ιστορικό κτήριο του 1ου Δημοτικού Σχολείου, άρχισε να κτίζεται την δεκαετία του 1920 και κόστισε ένα εκατομμύριο δραχμές. Εγκαινιάστηκε επί Υπουργίας Γ. Παπανδρέου, μεταξύ 1930-1933. Κτίστηκε στη θέση «Πυργάκι», πετρόκτιστο όπως προέβλεπε το σχετικό πρόγραμμα του τύπου 66, του Μηχανικού Γ. Σούρσου. Είναι διώροφο, βασίζεται στην συμμετρία με επανάληψη του σχεδίου, με μεσημβρινό προσανατολισμό, απλόχωρες ηλιόλουστες αίθουσες, μεγάλα πρόθυρα, μαρμάρινες σκάλες με χειροποίητα σκαλιστά κάγκελα και ξύλινη κουπαστή. Τα παράθυρα ύψους 2,5 m υπόκεινται της οροφής κατά 50 εκ. και επιτρέπουν τον αερισμό των αιθουσών διδασκαλίας. Το όλο κτήριο κείται επί λόφου και υπέρκειται του εδάφους κατά ένα μέτρο. Το κτίσμα αυτό έχει κριθεί διατηρητέο, με προοπική να στεγάσει το λαογραφικό Μουσείο των Σπατών. Σήμερα στέκει στην θέση του αγέρωχο, αλλά δεν λειτουργεί πλέον.

Επίλογος

Συνοπικά θα έλεγα ότι τα πρώτα σχολεία που οικοδομήθηκαν έστω και αργότερα μετά από τις υπαγορεύσεις του πρώτου Κυβερνήτη της Χώρας, υποχρέωσαν τους αρμόδιους στην δημιουργία των βάσεων δόμησής τους. Αυτές οι βάσεις ήταν οι εξής: το ψηλοτάβανο σχολείο, τα ψιλά ευμεγέθη παράθυρα, οι επιλεγμένες θέσεις οικοδόμησης, ο κτηριακός προσανατολισμός και τέλος ο περιορισμός του ύψους της κορυφής των παραθύρων από την κύρια οροφή, στο ελάχιστο. Όλα αυτά εξασφάλιζαν το εύαερον, ευήλιον και απομονούμενον από το λοιπό περιβάλλον σχολικό κτίσμα, πράγματα που είναι απαραίτητα για την διατήρηση της υγείας των μαθητών. Αυτά τότε αποτέλεσαν τις βάσεις δημιουργίας του οδηγού δόμησης των σχολείων, για το Υπουργείο Παιδείας στις μελλοντικές ανεγέρσεις των σχολικών υποδομών.

Πιστεύω ότι εδώ ολοκλήρωσα την περιγραφή της δόμησης των πρώτων σχολείων στα Μεσόγεια και με βάση τα δεδομένα τους, πλέον ως απόστρατος γιατρός, να μπορώ να κάνω κάποια σχόλια για την αξία των κανόνων υγιεινής, που αφορούσαν τις εξασφαλίσεις των τότε συνθηκών στην εκπαίδευση και την υποδειγματική λειτουργία των σχολείων αυτών στα Μεσόγεια. Τα συμπεράσματα αξίζουν πιστεύω την γνώση μας, ώστε να μας καθοδηγούν και στις μέλλουσες ενέργειες του οικοδομείν σχολείο.

Βασικά στοιχεία ήσαν, η απουσία εσίων μόλυνσης στον περιβάλλοντα χώρο (οι τουαλέτες ήσαν μακριά από το κεντρικό συγκρότημα και με χρήση λεκάνης τουρκικού τύπου), η δια των ανοιγομένων ευμεγέθων παραθύρων, δημιουργία ρευμάτων αέρα, για τον καλό αερισμό των αιθουσών διδασκαλίας, το ευμέγεθες των αιθουσών, η διάταξη των θρανίων, η πρόπτωση των ηλιακών ακτίνων για τον φωτισμό και την θερμική σταθερότητα των κτηρίων, με τελευταίο την σκληραγωγία των μαθητών στις κακουχίες. Έτσι απουσίαζαν πολλά από τα δια του αέρα μεταδιδόμενα νοσήματα, όπως η Μηνιγγίτιδα. Τότε ακριβώς τα σχολεία εκπλήρωναν τις προσδοκίες των χρηστών τους. Κλείνοντας τις διαπιστώσεις μου, φρονώ ότι ο σύγχρονος και έγκαιρος εμβολιασμός των μαθητών, οι κανόνες υγιεινής όλων των Ελληνοπαίδων και η δημιουργία του Οργανισμού Ανέγερσης των Σχολικών Κτιρίων (ΟΣΚ) με σύνταξη των επιβεβλημένων σύγχρονων τεχνικών προδιαγραφών (αντισησμική προστασία κ.λπ.), είναι τα σύγχρονα εργαλεία των Μηχανικών, για την ανέγερση των απαιτούμενων ολονέν και περισσότερων αναγκαίων σχολικών Μονάδων.

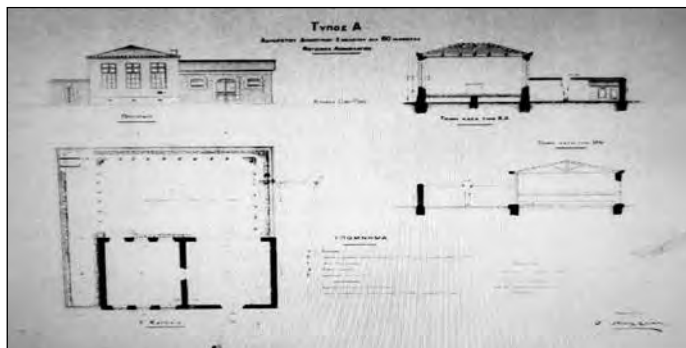
Περίληψη

Στην εργασία αυτή εξετάζεται η κτηριακή υποδομή των πρώτων σχολικών εγκαταστάσεων που δημιουργήθηκαν σ' όλα τα χωριά των Μεσογείων, μετά την σύσταση της νέας Ελλάδας, στην έναρξη του εικοστού αιώνα. Εκτιμώνται οι προδιαγραφές ανέγερσής τους και οι εξασφαλίσεις υγιεινής που παρέχοντο στους υπεράριθμους φοιτούντες μαθητές. Επισημαίνεται η απουσία νοσημάτων μεταδιδόμενων δια του αέρος και του συγχρωτισμού και αποκαλύπτεται η ύπαρξη Καποδιστριακών προδιαγραφών, που απέδωσαν καρπούς στην παιδεία των Νεοελλήνων. Παράλληλα εκτιμώνται και οι αναγκαιότητες για την λειτουργία των σύγχρονων σχολείων, ώστε ν' αποδίδουν παιδεία χωρίς συμβάματα.

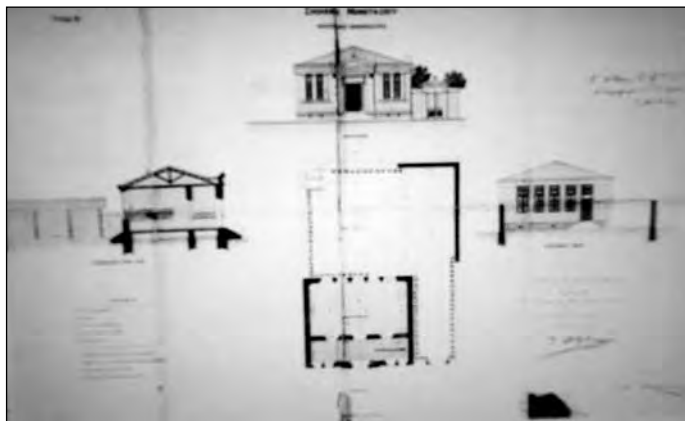
Βιβλιογραφία

Όλα τα βιβλιογραφικά δεδομένα αναζητήθηκαν και εξασφαλίστηκαν σε διαδίκτυακές αναζητήσεις. Κύρια πηγή πληροφοριών υπήρξε τα αναρτημένο βιβλίο της Κας Ελένης Καλαφάτη «Τα σχολικά κτίρια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης 1821-1929». Πολύτιμη πηγή πληροφοριών υπήρξαν επίσης οι αναρτήσεις των Δήμων και των πολλών μαθητών που αγαπούν τα σχολεία τους και γνωστοποιούν όλα όσα κρίνουν αναγκαία στο να γίνουν γνωστά στο ευρύ κοινό. Τους ευχαριστώ όλους.

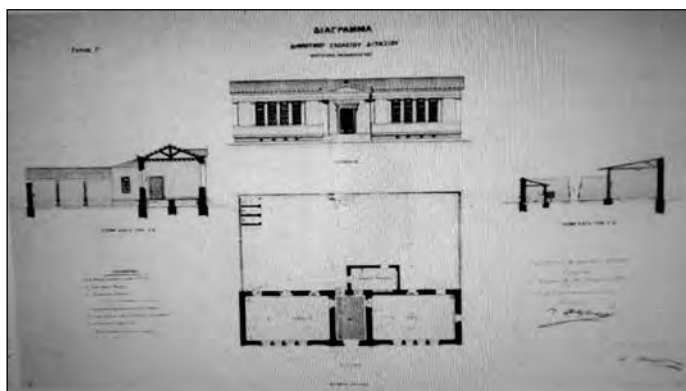

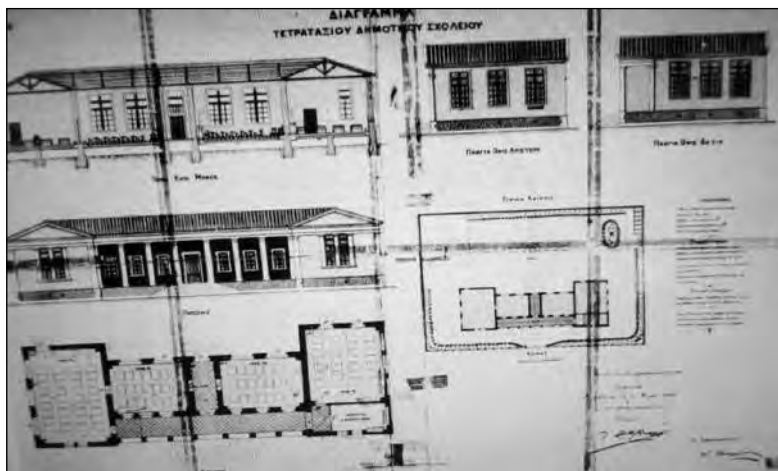
Εικ. 1. Τύπος Α. Αδιαίρετος τύπος Δημοτικού Σχολείου για 80 μαθητές, του Νομομχανικού Δ. Καλλία.

Εικ. 2. Τύπος Β. Μονοτάξιο Σχολείο, του Νομομχανικού Δ. Καλλία.

Εικ. 3. Τύπος Γ. Διτάξιο Δημοτικό Σχολείο του Νομομχανικού Δ. Καλλία.

Εικ. 4. Τύπος Δ. Τετρατάξιο Δημοτικό Σχολείο του Νομομχανικού Δ. Καλλία.

Εικ. 5. Το 1ο Δημοτικό Σχολείο του Λαυρίου.

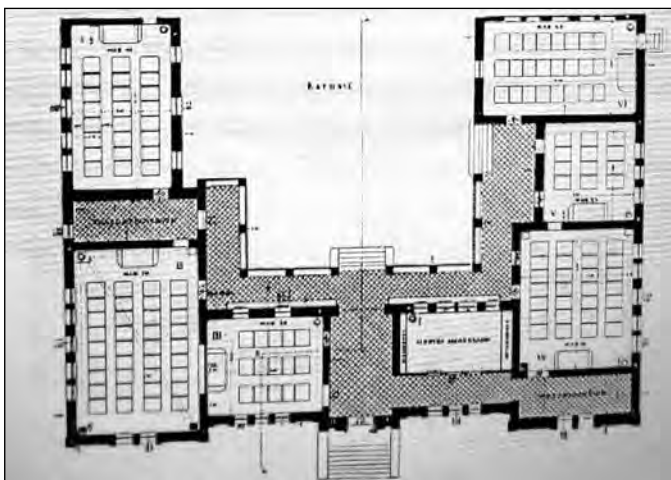

Εικ. 6. Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Αναβύσσου.

Εικ. 7. Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Κερατέας.

Εικ. 8. Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Καλυβίων.

Εικ. 9. Εξατάξιο Δημοτικό Σχολείο του Σχεδίου του Δ. Καλλία.

Εικ. 10. Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Μαρκοπούλου.

Εικ. 11. Το 2ο Δημοτικό Σχολείο Μαρκοπούλου.

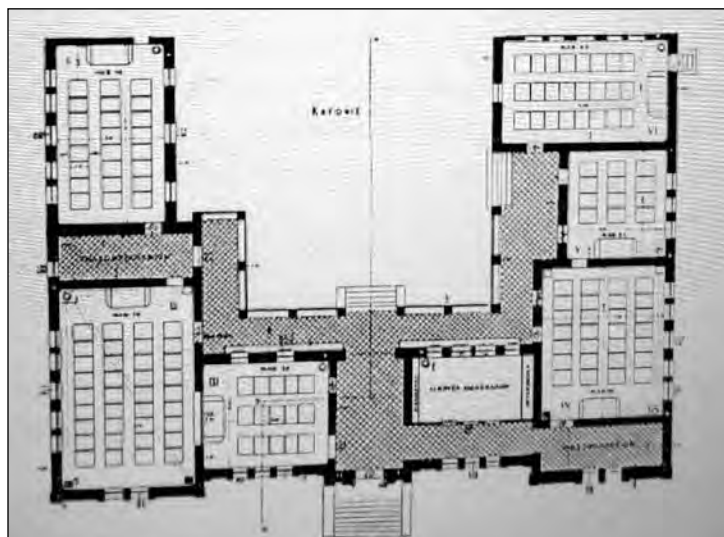
Εικ. 12. Εμπορική Σχολή Μαρκοπούλου ή 1ο Γυμνάσιο.

Εικ. 13. Οι δύο όψεις του Σχολείου. Προσθία – Οπισθία.

Εικ. 14. Σχέδιο Δ. Καλλία προγράμματος εξαταξίου σχολείου, με την επωνυμία του χορηγού Ανδρέα Συγγρού.

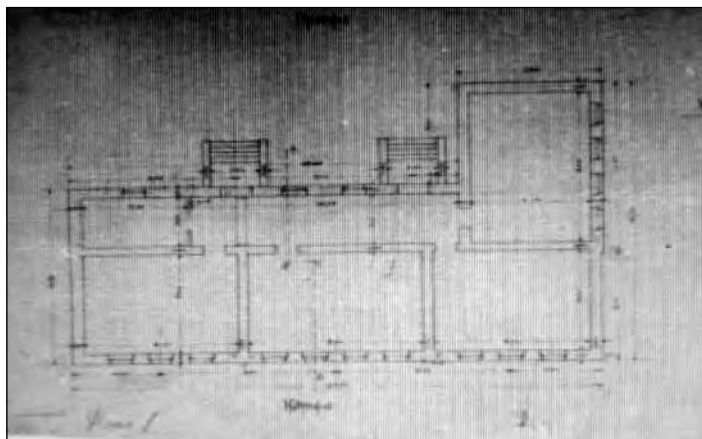
Εικ. 15. Σχέδιο Δ. Καλλία προγράμματος εξαταξίου σχολείου, με την επωνυμία του χορηγού Ανδρέα Συγγρού.

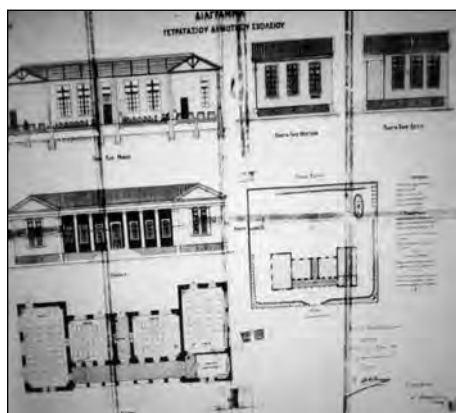
Εικ. 16. Το 2ο Δημοτικό Σχολείο Κορωπίου.

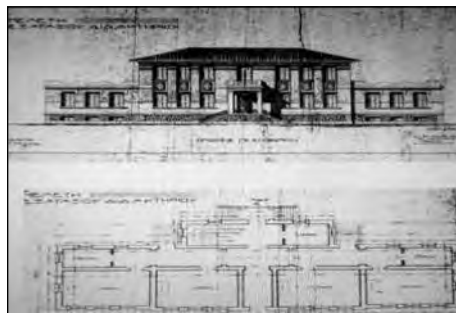
Εικ. 17. Το Γυμνάσιο Κορωπίου (κύρια είσοδος).

Εικ. 18. Το Γυμνάσιο Κορωπίου (σχέδιο).

Εικ. 19. Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Παιανίας.

Εικόνα 20. Το διατηρητέο σχολείο των Σπάτων, σχεδιαστικού τύπου «66», του Γ. Σούρσου.